

"אבל אולי עכשיו אני מתחילה להבין..."

רשמי תלמידים בעקבות המסע לפולין

מיועד לחטיבה עליונה

פתיחה

דיון זה בא להעלות בפני בני הנוער את השאלה, כיצד הם, עם כל המטען שהם מביאים אתם, חשים כלפי בני עמם, קורבנות הנאצים. מטרת הדיון לבחון את דרכי ההתייחסות המגוונות של בני הנוער לנושא, לאור דברים שנכתבו או נאמרו על-ידם לאחר העיסוק האינטנסיבי בנושא השואה, במסגרת המסע לפולין. הדיון יכול לשמש כדרך לעיבוד חוויות התלמידים **לאחר מסע לפולין**. לעיתים קל יותר להביע רעיונות ומחשבות שהתעוררו בעקבות המסע, דרך ההתייחסות לדבריהם של אחרים. יחד עם זאת, הדיון גם מזמן לתלמידים הזדמנות להביע ולנסח בעצמם את האופן שבו הם חוו את הדברים. בנוסף לכך, הדיון יכול להוות הכנה משמעותית לתלמידים **לקראת המסע לפולין**. בירור שאלות אלו יכול להעלות את מודעות התלמידים לסוגייה, לפני נסיעתם, מה שיכול ליצור דיון מעמיק יותר גם בזמן המסע ולאחריו. כאן הדיון יתמקד יותר בשאלות של ציפיות ופער בינן לבין מה שיחוו התלמידים במסע או לאחריו.

מהלך הדיון

קטעים מתוך דברי בני הנוער שהיו במסעות שונים בפולין, יפוזרו בכיתה (המקורות מובאים בהמשך). כל תלמיד יתבקש לקרוא שלושה מקורות, ולכתוב את תגובתו בדף שיוצמד למקור. לאחר מכן, יקיים המורה דיון בכל אחד מהמקורות, על פי השאלות הבאות:

- מהם סוגי הקשרים שמתארים בני הנוער בינם לבין הקורבנות?
- האם לפי דעתכם בני הנוער מתייחסים אל הקורבנות כאל סמלים?
- מצאו שורה אחת בדברי בני הנוער שלפניכם עמה אתם מזדהים, והסבירו מדוע.
- מצאו שורה אחת בדברי בני הנוער שלפניכם, שאתם חולקים עליה, והסבירו מדוע.

מקורות – מתוך דברים שכתבו תלמידים שחזרו ממסעות בפולין:

"אני מסתובבת מול כל המראות
ומתחילה פתאום כמו ילדה לבכות
העצב משתלט והדמעות יורדות
ואני כבר לא יכולה לשתוק
מסביב כולם המומים ומזועזעים
איך אדם מאדם יכול לקחת חיים
להתנהג אליהם כמו אל חיות
ולדרוך עליהם כאילו אין להם נשמות
הר של אפר, משרפות ותמונות
והנה אני שוב מתחילה לבכות.
הכל מוחשי הכל מולי
אך אני עדיין לא מאמינה שזה אפשרי
הכל מסביב אפור וקר
השמים בוכים והלב נשבר
ועכשיו כולנו עומדים ביחד גאים
ולא שוכחים שכולנו יהודים
ועודנו חיים."

(ע. מאילת)

"את הכאב שלהם לא חשתי.
את הרעב לא טעמתי.
את ההשפלה לא הרגשתי.
להבין מה הם עברו לא אוכל,
אך תמיד אותם אזכור,
ולספר את סיפורם תמיד אספר.
את נקמתם אני נוקמת היום,
בזה שאני חיה
ובזה שתמיד יהיה
המשך לעם שפעם
רצו להשמיד ולמחוק מן העולם."

היום אנחנו חזקים
ולא ניתן לזה לקרות,
כי השורשים שלו קבורים
עמוק עמוק באדמה,
ואף אחד לא יצליח להוציא אותם
לא הפעם!"

(א. מאשדוד)

"אבל האחים שלי, סבא, כן האחים שלי,
הלכו פה יחפים ומידי יום ביומו נלחמו על החיים.
מלחמה תמידית ומתמשכת,
שצריך בה רק ללכת וללכת
ואני רוצה להגיד לכל גיבור וגיבורה
תינוק ותינוקת, נער ונערה, מבוגר ומבוגרת
סליחה..."

רק מכם אפשר ללמוד מהי גבורה.
לך סבא יקר, זכר צדיק לברכה אני רוצה לספר
שלי, לאילנה שאהבת ואתה מכיר – קשה לדבר
אני, שתמיד חשבתי שאני גיבורה
פה אני נשברת ולהתמודד לא יכולה...
הם האחים שלי היו שם כולם
וניסו להמשיך להיות למרות כל העולם
לא היית מאמין כמה אני בוכה
אני, שתמיד אוהבת ושמחה.
סבא, אני לא כל-כך בטוחה
אבל אולי עכשיו אני מתחילה להבין
מהי המשמעות של להיות יהודיה גאה!"

(תלמידה בעילום שם, ירושלים)

"בתי כנסת
בתי כנסת ריקים – בתי כנסת עצובים
מלאי יהדות מלאי קדושה.

בתי כנסת ריקים אני שמעת את התפילות,
שומעת את השמחות, רואה את הילדים בבגדי שבת וחג,
את הנשים האצילות והטהורות
בבגדי חמודות,
הגברים המתפללים בדבקות,
מתרימים כספים לפיתוח הקהילה
לעשיית חסד וחיזוק החבורה...
שומעת את הקולות את השקיקה ואת החיים
וחושבת ככה רצו אותם הגרמנים.
בתי כנסת אדירים ביופיים, בעוצמתם וברוחניותם
בתי כנסת ריקים...
והדממה הזו חזקה
"קול דמי אחיי זועקים מהאדמה"
לו יכולתי לפגוש בהם... הייתי מבקש שיספרו לי בדיוק מה קרה... מה היה..."

(י. מירושלים)

"לו יכלתי לפגוש אותם, מה הייתי אומר להם?
הייתי שואל אותם – אם רוצים שאעשה בשבילם משהו?
ומבקש מהם שיעשו משהו בשבילי..."

(ג. מירושלים)

"בעצם, אין מה לומר להם...
הייתי שותק...
אני מעריך בהם הרבה דברים...
אני מרגיש שעכשיו כל דבר שיש, אני מקבל בברכה,
אפילו קצת שינה.
אני מבין שלכל דבר יש ערך...
שום דבר, לא מובן מאליו בעולם הזה..."

(ש. מירושלים)